

РОЗДІЛ VI. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 37.013.42

Наталія Гальчун

Комунальний заклад вищої освіти «Волинський медичний інститут»

Волинської обласної ради,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID ID 0000-0003-0431-638X

DOI 10.24139/2312-5993/2023.05-06/133-148

«АНГЛІЙСЬКА МОВА В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена проблемі міжкультурної компетентності медичного працівника. Авторка ставила за мету осмислення сутності інтеркультурної компетентності фахівця охорони здоров'я, її місця в структурі професійної компетентності медиків, обґрунтування важливості та змісту викладання освітнього компонента «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника». На основі узагальнення інформаційного масиву з досліджуваної теми і результатів опитування доведено, що полікультурна компетентність є важливим компонентом фахової компетентності медика, для її формування необхідно ввести вивчення відповідної дисципліни та розробити методичне забезпечення для її опанування. Проаналізовано зміст розробленого посібника та доведено практичну доцільність його використання, окреслено перспективи подальшого наукового пошуку.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжкультурна компетентність медичного працівника, професійна компетентність, культура, комунікація, освітній компонент, комунікативна культура, мовний штамп.

Постановка проблеми. Україна початку XXI століття зазнає надзвичайних випробувань та суттєвих змін. Реформування всіх сфер життя суспільства, удосконалення законодавства відповідно до європейських стандартів – це лише окремі кроки нашої держави на шляху до Європейського Союзу. Однак, повномасштабне вторгнення росії змінило життя, прагнення та пріоритети громадян. На захист своєї країни стали мільйони громадян. Серед них не лише українці, а й представники багатьох національностей нашої держави. Окрім того, у складі Збройних Сил України є чимало громадян зарубіжних країн. Військові мужньо протистоять загарбникам ціною власних життів.

Війна, яка триває на території України, стала іспитом для представників усіх галузей діяльності суспільства. Особливо це

стосується охорони здоров'я. Тисячам медичних працівників довелося стати бойовими медиками. Багато лікувальних закладів у короткі терміни змушені були перепрофілювати свою діяльність з цивільної на військову. Бойові медики рятують життя побратимів на полі бою, у бліндажах, у військових шпиталях тощо. Вони виконують свої непрості завдання незалежно від багатьох факторів. Ми уже зазначали, що борються за нашу свободу і незалежність представники різних національностей. Це означає, що вони можуть розмовляти не лише українською мовою, мають різні етнічні, культурні, традиційно-звичаєві, релігійні, ціннісні, особистісно-психологічні, когнітивні особливості. Зазначені умови не повинні перешкоджати у наданні як невідкладної допомоги пораненим, так і спеціалізованої медичної допомоги в лікувальних закладах. Тобто фахівці галузі охорони здоров'я зобов'язані надати «культурно компетентну» (Ms. Ruth Grace, 2015, с. 44) допомогу пацієнтам. Іншими словами такі спеціалісти повинні бути готовими до міжкультурної взаємодії.

Війна зумовила велику хвилю внутрішньої міграції. Західні області України прийняли тисячі мирних жителів із зон бойових дій, чийі домівки зруйновані. У переважній більшості це жінки з дітьми та особи похилого віку. Багато з них постраждали від ворожих бомбардувань, обстрілів, знущань, навіть, катувань, мають хронічні захворювання тощо. Усі вони потребують медичної допомоги і звертаються за нею у заклади охорони здоров'я. Медик-фахівець повинен уміти налагодити конструктивний діалог з пацієнтами, які перебувають у важкому морально-психологічному стані, зумовленому трагічними подіями та втратами.

Іншими словами медичні працівники мають володіти міжкультурною компетентністю, надаючи допомогу на полі бою, у військових шпиталях, цивільних лікувальних закладах.

Аналіз актуальних досліджень. Питання міжкультурної компетентності є надзвичайно важливим та актуальним. Його вивченню присвятили свої праці багато представників різних галузей дослідження як зарубіжних, так і української наукових шкіл.

Проблему інтеркультурної компетентності вивчали: А. Авдєєва, Т. Астафурова, М. Беннет, М. Бирам, Д. Гудков, В. Гудикунст, Г. Єлізарова, В. Кабакчи, В. Костомаров, А. Кнапп-Поттхофф, С. Крамш, О. Муратова, В. Фурманова та інші (Гальчун, 2021а, с. 158).

Науковий пошук А. Анненкової, В. Альпакова, Г. Елліс, Т. Наткатыми, О. Оберемко, Л. Павлова, І. Плужник, Е. Роджерса, А. Фантіні також стосувався полікультурної компетентності (Гальчун, 2021а, с. 158).

Британський психолог Джон Равен, польські вчені М. Вмстронг, Г. Філіпович, М. Гебановський, В. Злічінський, П. Карней, М. Кенсі, Д. Кженівська, Т. Олексін, А. Почтовськиц, М. Сідор-Жадковська, українські науковці А. Любас, Т. Браніцька, О. Переходько, О. Резунова досліджували професійну компетентність (Гальчун, 2021б, с. 212).

Вітчизняні вчені С. Бухальська, О. Голік, Я. Кульбашна, М. Мруга, І. Радзієвська, К. Хоменко, А. Щербакова досліджували професійну компетентність медичного працівника (Гальчун, 2021а, с. 214).

Представниками сучасної української когорти дослідників міжкультурної компетентності є: С. Александрова, О. Байбакова, І. Бахова, Л. Воротняк, О. Данишенко, Н. Калашнік, Л. Костенко, Т. Пилип, О. Рембрач, М. Стародуб (Гальчун, 2021а, с. 158).

Мета статті. Осмислення сутності понять «міжкультурна компетентність» та «міжкультурна компетентність медичного працівника», місця інтеркультурної компетентності фахівця медичної галузі в структурі його професійної компетентності, обґрунтування доцільності викладання освітнього компонента «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника», характеристика навчально-методичного посібника «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника» для здобувачів вищої освіти галузі знань 22 Охорона здоров'я та опис перших результатів його апробації.

Методи дослідження. Вивчення та узагальнення теоретичного матеріалу наукових джерел з досліджуваної теми, аналіз результатів опитування здобувачів освіти, спостереження за навчальною діяльністю студентів під час апробаційного застосування посібника «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника», аналіз результатів успішності.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційні процеси, які сьогодні відбуваються у світі, війна в Україні та інші воєнні конфлікти, ставлять перед фахівцями будь-яких галузей низку вимог, які покликані вирішувати щоденні проблеми буття. Це можна зробити лише за умови налагодження взаєморозуміння та співпраці між усіма учасниками багатонаціонального комунікативного процесу. Перед представниками різних професій постає потреба участі в інтернаціональному полілозі.

Будь-якій професії характерні певні особливості, проте від кожного фахівця вимагають високого рівня професіоналізму. Іншими словами потрібно володіти професійною компетентністю.

Фахова компетентність фахівця галузі охорони здоров'я передбачає наявність спеціальної медичної підготовки, загальної культури, цінностей, комунікативної культури (Щербакова, 2015, с. 82). Зважаючи на традиційно активну роль медиків у суспільному житті країни та на міжнародному рівні, постійну необхідність у їх присутності при різних ситуаціях та обставинах, тобто потреба у наданні медичної допомоги, професійна компетентність представників медичної сфери ширша ніж інших галузей. Медичний працівник надає кваліфіковану допомогу за допомогою налагодження комунікації з пацієнтами, враховуючи при цьому їх культурні, національні, територіальні, етнічні, релігійні, особистісно-психологічні особливості. Цілком зрозумілою є потреба володіння фахівцем медиком міжкультурною компетентністю.

На думку багатьох дослідників кроскультурна компетентність є інтегративною рисою особистості, що включає систему цінностей, ґрунтується на специфічних знаннях та практичних уміннях, необхідних для ефективного вирішення особистісних й фахових питань в полікультурній взаємодії (Коврей, 2020, с. 74).

Вважаємо доцільним зазначити, що нами було проведено аналіз значення морфем «між-», «інтер-», «транс-», «полі-», «мульти-» і «крос-» в англійській та українській мовах, який довів їх тотожність. Як наслідок, вважаємо рівнозначними вживання прикметників «міжкультурний», «інтеркультурний», «транскультурний», «полікультурний», «мультикультурний» та «кроскультурний» разом з поняттями, що їх включають. Таким чином терміни «міжкультурна компетентність», «інтеркультурна компетентність», «транскультурна компетентність», «полікультурна компетентність», «мультикультурна компетентність» та «кроскультурна компетентність» є синонімами. У подальшому викладі матеріалу та результатів дослідження вживатимемо їх у такому розумінні.

На основі вивчення та аналізу праць дослідників поняття міжкультурної компетентності під час попередніх наукових розвідок нами сформульовано власне розуміння поняття полікультурної компетентності як здатності особи будувати взаємозв'язки з представниками інших культур, що гуртуються на високому рівні

соціальної сприйнятності, позитивній етнічній ідентичності, сформованому толерантному ставленні до партнерів по взаємодії та готовності до двозначних комунікативних ситуацій (Пилип, 2015, с. 45-46).

В ієрархії компетентностей полікультурна компетентність належить до загальних, що не залежить від професії людини. Але зміст кроскультурної компетентності фахівця-медика ширший ніж в інших спеціальностей (Щербакова, 2015, с. 4). Тому, переважна більшість науковців дотримуються думки, що транскультурній компетентності медичного працівника належить місце серед його професійних компетентностей, тобто у топі ієрархії компетентностей.

Ми вже зазначали, що професійна компетентність представників медичної сфери ширша ніж інших галузей. Ґрунтуючись на вище викладеному, бачимо аналогічне співвідношення й стосовно міжкультурної компетентності представників медицини: мультикультурна компетентність фахівців охорони здоров'я є ширшою ніж спеціалістів інших галузей.

Наводимо власне визначення поняття транскультурної компетентності медичного працівника: це компонент професійної компетентності, особистісно-професійна якість, що забезпечує здатність вирішувати професійні завдання в умовах полікультурного середовища сучасного світу на основі здобутих знань, умінь, навичок та сформованих професійно-особистісних мотивів й цінностей у реальних ситуаціях професійної інтеркультурної взаємодії з представниками різних соціальних груп, національностей та релігійних конфесій за умови безпечного виконання обов'язку лікаря, медсестри тощо (Гальчун, 2021б, с. 217).

Абсолютно очевидно, що успішне спілкування фахівців різних країн малоймовірне без наявності в учасників взаємодії мультикультурної компетентності. У свою чергу: наявність такої компетентності у сучасних професіоналів стає інструментом їх конкурентноспроможності на сучасному міжнародному ринку праці (Резунова, 2021).

Сучасний затребуваний фахівець повинен володіти конкретними вміннями: працювати у міжнародному контексті, розуміти моральні та етичні цінності іншого соціуму, налагоджувати ефективну взаємодію з представниками інших культур та віросповідань (Коврей, 2020, с. 39).

Спілкування є найважливішою сферою людського співіснування. Якщо учасник комунікації щось неправильно розуміє або трактує – виникає відчуття незручності, можлива агресивна поведінка, навіть,

виникає конфліктна ситуація. Однією з причин, що спричиняє труднощі та заважає взаєморозумінню є низький рівень міжкультурної компетентності комунікаторів. Необхідні не лише знання мови та знання країнознавчого характеру, а й уміння та досвід розуміння представників інших культур (Воронкова, 2012, с. 443).

Важливим інструментом полікультурного розвитку майбутнього конкурентноздатного фахівця будь-якої галузі є іноземна мова, яка виступає важливим провідником у світ іншомовної культури, засобом пізнання у полілозі представників різних культур, умовою адаптації особи до нового соціуму.

Оволодіння іншомовним комунікативним кодом є важливим фактором розширення світогляду здобувача освіти, активізації культурного розуміння світу, інших соціумів та етносів, взаємодії культур, професійного поступу й поглиблення знань (Пустовойченко, 2018, с. 102). Таким чином, іноземна мова виступає інструментом пізнання в рамках компетентнісного підходу, провідним засобом формування кроскультурної компетентності майбутнього спеціаліста. А викладання даного освітнього компонента набуло комплексного змісту й передбачає не лише мовні та комунікативні, а й етно-соціальні компетенції в семантичному просторі інтеркультурної взаємодії.

Освітній стандарт спеціальності 223 Медсестринство першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає оволодіння здобувачами освіти такими компетентностями, як «здатність спілкуватися іноземною мовою» та «застосування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурного медсестринства, толерантної та неосудної поведінки» (Стандарт вищої освіти України, 2018, с. 8). Власне, якщо детально проаналізувати запропоноване нами визначення міжкультурної компетентності медичного працівника та наведені компетентності, приходимо до висновку, що формування транскультурної компетентності медичної сестри передбачено освітнім стандартом. Окрім того, це дає нам підстави переконатися у правильності попередньо зробленого висновку, що мультикультурна компетентність медичної сестри (медичного працівника) належить до професійних компетентностей.

Викладання іноземної мови у закладі вищої освіти передбачає як комунікативну, так і культурну спрямованість. Комунікативна складова передбачає знання мови, способів взаємодії з людьми, навички роботи в групі, виконання соціальних ролей, уміння представити себе, написати лист, заяву, ставити питання, вести діалог тощо (Освіта.ua). Культурна складова включає оволодіння знаннями про характеристики національної і світової культури, духовно-моральні принципи життя суспільства, та окремих народів, культурологічні особливості сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки й релігії та їх вплив на світ. Передбачається формування компетентностей культурно-дозволевого характеру, досвіду наукової картини буття, розширення культурологічного та загальнолюдського усвідомлення світу (Освіта.ua).

Саме тому курс іноземної мови повинен передбачати великий обсяг інформації стосовно національних культурних традицій, бізнес-етикету, при поєднанні всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння і письма) у їх логічному взаємозв'язку та взаємозалежності.

Освітньо-професійні програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 Охорона здоров'я включають обов'язковий освітній компонент «Англійська мова за професійним спрямуванням», який передбачає оволодіння компетентностями відповідно до діючих освітніх стандартів спеціальностей. Тематика курсу розроблена згідно навчальних планів, методичних принципів, вимог та логіки викладання англійської мови як іноземної.

У рамках дослідження формування транскультурної компетентності майбутніх медичних фахівців нами було проведено опитування здобувачів освіти стосовно даного питання. Результати були опрацьовані, та визначено основні недоліки у знаннях студентів. Як показало анкетування, студенти володіють понятійним апаратом на високому рівні (90%), за винятком окремих понять.

Аналіз показників соціолінгвістичного компонента кроскультурної компетентності засвідчив низький рівень знань основ комунікативної культури. Питання афективного компонента стосувалися аспектів майбутньої професійної діяльності, викликають занепокоєння в частині сформованості рівня емпатії.

Особливо складними для здобувачів освіти були питання процесуального компонента міжкультурної компетентності, оскільки

вони майже зовсім не вміють «розуміти» мову тіла, тобто невербальні методи комунікації.

Ґрунтуючись на результатах опитування, при формування каталогу вибірових освітніх компонентів здобувачам було запропоновано «Англійську мову в міжкультурній компетентності медичного працівника». Студенти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Сестринська справа» та «Екстрена медицина» обрали даний курс. Мотивували вони свій вибір необхідністю набуття нових компетенцій, оскільки парамедики виконують свої професійні обов'язки у найрізноманітніших місцях та при складних обставинах (включаючи нещодавно звільнені території або зони катастроф чи стихійних лих). Їм доводиться спілкуватися з представниками різних культур, національностей, країн, віросповідань, соціальних груп, особистісно-психологічних характеристик тощо.

У майбутніх медсестер мотиви вибору були приблизно схожі. Лише їх пацієнти – це переважно стаціонарні або амбулаторні хворі, які характеризуються таким розмаїттям як територіальне, культурне, національне, релігійне, соціальне, ціннісне, морально-психологічне.

Для здобувачів освіти за кожною освітньо-професійною програмою було розроблено силабуси вибіркового освітнього компонента, кожен з яких доповнює формування компетентностей відповідно до Стандарту та включає тематику, яка відповідає специфіці ОПП. Оскільки освітньо-професійні програми «Сестринська справа» та «Екстрена медицина» належать до спеціальності 223 Медсестринство, тематика самостійної роботи була сформульована однакова та розроблений навчально-методичний посібник «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника».

Посібник містить 16 самостійних робіт, викладених у логічній послідовності, щоб студенти мали змогу опанувати теоретичний матеріал з питань полікультурної компетентності та набути практичних навичок вживання мовних штампів і конструкцій для застосування у професійній діяльності та повсякденному спілкуванні з представниками різних культур. Кожна самостійна робота складається з викладеного матеріалу та завдань для самоконтролю. Перше завдання – це лексичні одиниці до теми, транскрипція і переклад. Далі подаються вправи на закріплення матеріалу та його контроль. До посібника записано аудіо-додаток.

Тематика посібника наступна:

1. Компетенція і компетентність.
2. Міжкультурна компетентність.
3. Становлення міжкультурної компетентності в Європі та Україні.
4. Професійна компетентність медичного працівника.
5. Інтегративна сутність міжкультурної компетентності.
6. Іншомовна комунікативна компетентність як інструмент міжкультурної компетентності медичного працівника.
7. Особливості міжкультурної компетентності фахівця охорони здоров'я.
8. Основні риси комунікативної культури англомовних країн (Великобританія).
9. Основні риси комунікативної культури англомовних країн (США, Канада).
10. Культурні «табу» англомовних країн.
11. Культурні «табу» європейських та мусульманських країн.
12. Транскультурні особливості медичної англійської мови.
13. Транскультурні особливості вживання лексичних одиниць медичної англійської мови.
14. Англомовні штампи ввічливості: вітання, звертання та відповіді на них.
15. Особливості англомовного етикету у звертанні до лікарів та медсестер.
16. Англомовні штампи ввічливості: прохання про допомогу, привернення уваги та відповіді на них.

У процесі підготовки посібника було використано матеріали власного наукового пошуку, аналізу та систематизації теоретичного матеріалу праць вітчизняних та світових дослідників проблеми міжкультурної компетентності. Крім того, досліджено великий масив інтернет-ресурсів з питань комунікативної культури, вивчено багато професійної медичної літератури англійською мовою. Всього опрацьовано близько ста джерел, до списку використаних внесено сорок п'ять.

До кожної самостійної роботи створено вокабуляр, розроблено тренувальні вправи для закріплення навчального матеріалу та вправи для перевірки засвоєння змісту завдання. Теоретичний матеріал містить інформацію про диференціацію понять «компетенція» і «компетентність», роз'яснення дефініцій «міжкультурна компетентність»

і «міжкультурна компетентність медичного працівника», зародження та розвиток науково напрямку інтеркультурної компетентності в Європі та Україні, місце та роль полікультурної компетентності в структурі професійної компетентності фахівця-медика.

Особливої уваги заслуговують теми, присвячені питанням комунікативної культури англomовних країн, та її аспекти в медичній галузі. Відомо, що знання норм та звичаїв комунікативної культури іншого народу дає можливість учасникам мовного акту, представникам різних етносів, належно розуміти та сприймати один одного, що сприяє мільтикультурній комунікації. Здобуті знання про культуру спілкування в іншій країні сприяють розвитку ерудиції, суттєво допомагають адаптації до іншомовного середовища, в подальшому – до полікультурного соціуму. Позитивне ставлення до чужої культури не забезпечує формування кроскультурної компетентності. Для цього потрібен контакт з цією культурою та її представниками. Іншими словами: культурний контент у змісті навчання англійській мові слугує основою для формування транскультурної компетентності фахівця.

Комунікативна культура складається з трьох груп правил: правил комунікативного етикету, правил узгодження комунікативної взаємодії та правил самоподачі. Більшості відомі дозволені та недозволені теми для обговорення з британцями. Проте, лише одиниці знають, що валійців, шотландців та ірландців ніколи не можна називати англійцями, оскільки офіційно жителів Британських островів називають британцями (Комунікативна культура). Поганою манерою британці вважають нарікання на своє життя та перерахування власних проблем відповідь на питання «How are you?» (Як вітатися англійською: Етикетні формули вітання).

У ділових стосунках, до прикладу, британці цінують чесну взаємодію, схильні до компромісу, уникають гострих кутів, тоді як американці вдаються до тиску та форсування подій. Американські жінки більш емансиповані, тому не слід проявляти галантність чи цікавитися особистим життям бізнес-леді. У комунікації представники Штатів віддають перевагу прямому зоровому контакту, оскільки протилежне є виявом маніпуляції та відсутності інтересу (Комунікативна культура).

Оскільки Канада двомовна країна, то там вітається багатомовність, і вважається нечемним розмовляти на людях на іншій мові, якщо вони її не розуміють (Етикет в Канаді або Як слід

поводитися). За вдачею канадці більш стримані та закриті ніж американці, але не менш доброзичливі і чуйні. Слід уникати розмов про конфлікт між французькою та англійською Канадою, не дискутувати про порівняння Канади і США, уникати особистих тем (Особливості ведення бізнесу у Канаді).

Важливою темою для всіх народів, національностей, країн є проблема «табу», тобто заборонених тем, дій тощо. Існує так званих «15 дій, яких не можна робити в англomовному світ», і їх потрібно неухильно дотримуватися. Не менш цікавими є «табу» європейських та мусульманських країн. Варто зазначити, що культурні «табу» є часто «каменем спотикання» під час офіційних зустрічей, бесід, нарад, навіть в он-лайн форматі. Делікатною темою для французів є війна за незалежність Алжиру 1954-1962 років, а для німців – тема колабораціонізму під час Другої світової війни, для італійців – критика історичної культурної спадщини тощо (Специфіка культури ділового спілкування у провідних європейських країнах; 15 табу ефективного спілкування).

Життя арабського світу регулюється законом Шаріату, сформульованим у Корані та хадісах, які дав Мухамед. Коран слугує етичним та громадянським керівництвом з усіх питань буття. Норми Шаріату регулюють становище жінки, якій прописують обов'язкове затворництво. Існують харчові заборони для юдеїв та мусульман, обізнаність з якими є елементом міжкультурної компетентності медика (Приписи і заборони ісламу).

Невід'ємним елементом у формуванні полікультурної компетентності спеціаліста медичної галузі є опанування знаннями про транскультурні особливості медичної англійської мови, особливо про вживання лексичних одиниць, що означають назви хвороб, закладів охорони здоров'я та їх керівних органів, назви та рангування посад медичних працівників (включаючи медсестринські), крос-культурні розбіжності в міжнародному маркетингу лікарських засобів та їх назв і класифікації.

Іншою важливою складовою мультикультурної компетентності медика є англomовний етикет у звертанні до представників медичної професії, способи вітання, звертання, привернення уваги, прохання про допомогу та відповіді на них. До прикладу, до лікаря звертаються «Doctor!» або за прізвищем – «Doctor, Evans!», до військового лікаря – відповідно до його звання «Lieutenant Williams!» До медичних сестер

або братів звертаються «Miss»/«Mister» чи шанобливо «Nurse», більш офіційно – за прізвиськом «Nurse Jance!». Більшість медсестер бажають, щоб їх називали по імені. Це допомагає побудувати комфортні та турботливі стосунки з пацієнтами. Військові медсестри є офіцерськими званнями, тому звертатися до них доречно «Officer Clark!», «Captain Brown» (How to Address Doctors; How to Address Nurses).

З викладеного слідує, що, англійська мова є засобом полікультурної освіти та основою для формування комунікативних компетенцій: мовленнєвої, розмовної, практичної, соціально-лінгвістичної та інтеркультурної, що виявляється у здатності здобувача освіти застосовувати іноземну мову як засіб комунікації в мультикультурному світі. А процес міжкультурної комунікації виступає особливою формою діяльності, яка не обмежується лише говорінням іноземною мовою, а й вимагає знання чужої матеріальної та духовної культури, релігії, моральних засад, світоглядних положень, які в комплексі визначають поведінку кожного з комунікантів (Пустовойченко, 2006, с. 103).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що міжкультурна компетентність в умовах сьогодення є важливою умовою конкурентноспроможності фахівця на ринку праці. Полікультурна компетентність медика є невід’ємною складовою його професійної компетентності і в ієрархії компетентностей займає місце в топі. А зміст міжкультурної компетентності спеціаліста галузі охорони здоров’я ширший ніж інших спеціальностей. Особливу роль мультикультурної компетентності фахівця медичної сфери визначають надзвичайно трагічні умови сьогодення – неоголошена росією війна на території нашої держави, коли бойовим медикам доводиться рятувати життя, надавати невідкладну допомогу захисникам України, які є представниками різних національностей, регіонів нашої держави, країн, конфесій, мають різні погляди, переконання, ціннісні орієнтири, особистісно-психологічні якості.

Оскільки проведене опитування здобувачів вищої освіти з питань транскультурної компетентності виявило низку проблем, то вважаємо обґрунтованим та доцільним введення до каталогу вибіркових дисциплін «Англійську мову в міжкультурній компетентності медичного працівника». Правильність такого рішення підтверджує вибір студентами, які навчаються з освітньо-

професійними програмами «Сестринська справа» та «Екстрена медицина» запропонованого освітнього компонента. На заняттях здобувачі освіти були активними, з цікавістю знайомилися з новим навчальним матеріалом, прослуховували аудіо-додаток та тренували вимову за диктором, виконували вправи на закріплення, показували результати вище середнього при виконанні контрольних завдань. На основі вербальної оцінки здобувачів освіти, які опановували вибіркового освітній компонент «Англійська мова в міжкультурній компетентності медичного працівника», можна резюмувати, що підбір навчального контенту посібника є цікавим, інформативним, сучасним, доцільним та посилює. Щодо успішності, то середній бал успішності студентів-парамедиків становить 75, а студентів-медсестер-72 за 100-бальною шкалою, що є достатнім.

Після завершення вивчення вибіркового компонента, проведено повторне опитування здобувачів освіти, результати якого будуть опрацьовані та проаналізовані, а висновки будуть висвітлені у наступних працях.

ЛІТЕРАТУРА

- Воронкова, Н. Р. (2012). Формування міжкультурної компетенції особистості в процесі навчання іноземної мови. Наукові записки Кіров. держ. пед. ун-ту. Серія: Філологічні науки (мовознавство), 104 (2), 443-447. (Voronkova, N. R. (2012). Formation of intercultural competence of the individual in the process of learning a foreign language. *Scientific Notes of Kirov. State Ped. University Series: Philological sciences (linguistics)*, 104 (2), 443-447).
- Гальчун, Н. (2021а). Теоретичне осмислення поняття міжкультурної компетентності в сучасних наукових дослідженнях. *Інноваційна педагогіка*, 35, 157-163. Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/35.32> (Halchun, N. (2021). Theoretical understanding of the concept of intercultural competency in modern scientific research. *Innovative Pedagogy*, 35, 157-163. Retrieved from: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/35.3>).
- Гальчун, Наталія (2021б). Міжкультурна компетентність як складник професійної компетентності медичного працівника. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 43 (1), 211-219. Режим доступу: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-1-31> (Nataliia Halchun. (2021). Intercultural competency as a component of medical specialist professional competence. *Current Issues of Humanitarian Sciences*, 43 (1), 211-219. Retrieved from: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-1-3>).
- Коврей, Д. Й. (2020). Педагогічне моделювання процесу формування міжкультурної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти в освітньому середовищі коледжів: методичні аспекти. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*, 25 (2), 73-76. Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-2.15>. (Kovrei, D. Y. (2020). Pedagogical modeling of the process of formation of intercultural competence of preschool teachers in the educational environment of colleges:

- methodological aspects. *Innovative Pedagogy: Scientific Journal*, 25 (2), 73–76. Retrieved from: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/25-2.15>.
- Пилип, Т. Я. (2015). Генезис поняття «міжкультурна компетентність». *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 8, 42-47. Режим доступу: <http://surl.li/mrubh> (Pylyp, T. Ya. (2015). The genesis of the concept of «intercultural competency». *Professional Education: Problems and Prospects*, 8, 42-47. Retrieved from: <http://surl.li/mrubh>).
- Пустовойченко, Дарія. (2018). Формування міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх психологів засобами іноземної мови як один з пріоритетних напрямків професійної підготовки. *Науковий вісник Мик. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 4 (63), 102-106. (Dariiia Pustovoichenko. (2018). Formation of intercultural communicative competence of future psychologists by means of a foreign language as one of the priority areas of professional training. *Scientific Bulletin Myk. national University named after V. O. Sukhomlynskyi. Pedagogical sciences*, 4 (63), 102-106).
- Резунова, О. С. (2021). Міжкультурна компетентність як необхідна складова професійної компетентності сучасного фахівця. *Науковий огляд*, 1 (73). Режим доступу: <https://orcid.org/0000-0003-3315-0294>. (Rezunova, O. S. (2021). Intercultural competency as a necessary component of the professional competence of a modern specialist. *Scientific Review*, 1 (73). Retrieved from: <https://orcid.org/0000-0003-3315-0294>).
- Стандарт вищої освіти України. Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський). Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань 22 Охорона здоров'я Спеціальність 223 Медсестринство (Standart of higher education of Ukraine. Higher education level – first (bachelor). Higher education degree – bachelor. Branch of knowledge 22 Health Care Specialty 223 Nursing) (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/223-medsestrinstvo-bakalavr.pdf>
- Щербаківа, А. В. (2015). Формування полікультурної компетентності у студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08) Луганськ (Shcherbakova, A. V. (2015). Formation of multicultural competency in medical students in the educational process of a higher medical educational institution (PhD thesis). Luhansk).
- Етикет в Канаді або Як слід поводитися. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5602971/> (Etiquette in Canada or how to behave. Retrieved from: <https://studfile.net/preview/5602971/>).
- Комунікативна культура. Режим доступу: http://ni.biz.ua/11/11_7/11_72890_kommunikativnaya-kultura.html (Communicative Culture. Retrieved from: http://ni.biz.ua/11/11_7/11_72890_kommunikativnaya-kultura.html).
- Освіта.ua. Сучасна освіта. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/method/2340/> (Education.ua. Modern Education. Retrieved from: <https://osvita.ua/school/method/2340/>).
- Особливості ведення бізнесу у Канаді. Режим доступу: <https://glebov.com.ua/vedeniya-biznesu-u-kanadi.html> (Peculiarities of doing business in Canada. Retrieved from: <https://glebov.com.ua/vedeniya-biznesu-u-kanadi.html>).

- Специфіка культури ділового спілкування у провідних європейських країнах. Режим доступу: [https://pidru4niki.com/10611207/kulturologiya/spetsifika kulturi dilovogo spi_lkuvannya providnih yevropeyskih krainah](https://pidru4niki.com/10611207/kulturologiya/spetsifika_kulturi_dilovogo_spi_lkuvannya_providnih_yevropeyskih_krayinah) (Specifics of the culture of business communication in leading European Countries. Retrieved from: [https://pidru4niki.com/10611207/kulturologiya/spetsifika kulturi dilovogo spi_lkuvannya providnih yevropeyskih krainah](https://pidru4niki.com/10611207/kulturologiya/spetsifika_kulturi_dilovogo_spi_lkuvannya_providnih_yevropeyskih_krayinah)).
- Приписи і заборони ісламу. Режим доступу: [https://pidru4niki.com/18150409/religiyeznavstvo/pripisi_zaboroni islamu](https://pidru4niki.com/18150409/religiyeznavstvo/pripisi_zaboroni_islamu) (Precepts and prohibitions of Islam. Retrieved from: [https://pidru4niki.com/18150409/religiyeznavstvo/pripisi_zaboroni islamu](https://pidru4niki.com/18150409/religiyeznavstvo/pripisi_zaboroni_islamu)).
- 15 табу ефективного спілкування. Режим доступу: <https://learn-english.net.ua/gramatika/15-tabu-efektivnogo-spilkuвання> (15 taboos of effective communication. Retrieved from: <https://learn-english.net.ua/gramatika/15-tabu-efektivnogo-spilkuвання>).
- Як вітатися англійською: Етикетні формули вітання. Режим доступу: <https://myvic.com.ua/yak-vitatisya-angliyskoyu-etiketni-formuli-vitannya/> (How to say hello in English: Etiquette formulas of greeting. Retrieved from: <https://myvic.com.ua/yak-vitatisya-angliyskoyu-etiketni-formuli-vitannya/>).
- How to Address Doctors. Retrieved from: <https://www.wikihow.com/Address-Doctors>.
- How to Address Nurses. Retrieved from: <https://www.wikihow.com/Address-Nurses>.
- Ms. Ruth Grace, M. (2015). Transcultural Nursing Theory. *Narayana Nursing Journal*, 4(1), 43-46. Retrieved from: <https://www.bibliomed.org/?jtt=2278-5361>

SUMMARY

Halchun Nataliia. «English Language in the Intercultural Competence of the Medical Specialist» as a Means of the Intercultural Competency Formation of Higher Medical Education Seekers.

The article deals with an important problem – the intercultural competency of a medical specialist. The author of the article draws attention to the special relevance of the issue under research for the current situation of Ukraine, which is in war conditions.

The article is aimed to understanding the essence of the intercultural competency of a health care specialist, its place in the structure of the medical specialist's professional competency, to justify the importance and content of teaching the educational component «English in the Intercultural Competency of a Medical Specialist».

Based on the generalization of the information array on the topic under research, it has been proven that multicultural competency is an important component of the professional competency of a health care specialist, and its content is broader than that of other specialties.

A short analysis of the survey of higher education seekers in the Branch of Knowledge 22 Health Care is presented. It demonstrated significant problems regarding the formation of the components of multicultural competency of future medical professionals. The analysis of the questionnaire results determined the need to introduce the study of an optional educational component and the feasibility of developing a syllabus and educational and methodological support for its mastery.

The author of the article provides a detailed analysis of the educational content of the developed by her own manual «English in the Intercultural Competency of a Medical Specialist», gives examples for the formation of communicative and cultural competency of English-speaking culture.

Teaching an optional discipline to students of two groups proved the feasibility of studying «English in the Intercultural Competency of a Medical Specialist» and using the appropriate manual. It is indicated on the previous positive results of training and the interest of education seekers in the content of the educational material, its practical value and the educational component, in general. A conclusion is made regarding the logical content, capacity and informativeness of the developed manual. The prospects for further scientific research on the topic under research are outlined.

Key words: *intercultural competency, intercultural competency of a medical specialist, professional competency, culture, communication, educational component, communicative culture, language stamp.*

УДК 811.161.2

Ленмара Ісмаїлова

Національний медичний університет імені О. Богомольця

ORCID ID 0000-0002-1131-5265

DOI 10.24139/2312-5993/2023.05-06/148-159

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ КРАЄЗНАВЧИХ СТУДІЙ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

У статті розглянуто питання використання елементів краєзнавчих студій під час вивчення іноземної мови в рамках формування іншомовної комунікативної компетентності на фоні становлення багатонаціонального глобального відкритого та мобільного суспільства. Водночас важливим чинником формування іншомовної комунікативної компетенції є створення ефективної системи управління застосування/використання елементів краєзнавчих студій. Відзначено, що ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти та/або молодих спеціалістів зростає під час додаткових комунікацій поза межами аудиторії з місцевими носіями мови в її «природному середовищі». Такі освітні та/або робочі комунікації відбуваються у мультинаціональному, мультирелігійному, мультикультурному середовищі, де поєднання різних мов, культур, звичаїв формує новий соціокультурний ландшафт глобального суспільства. Вказане відбувається у нових регіональних освітніх центрах, де набуває освіти нова еліта, яка вже зовсім інакше сприймає регіональні комунікації на рівні країн-сусідів, що дає новий поштовх для спільного вирішення регіональних/місцевих проблем. У цьому контексті підтверджена важливість та ефективність активного використання можливостей краєзнавчих студій в освітньому процесі під час вивчення іноземних мов як на фізичному, так і на віртуальному (дистанційному) рівнях навчання у поєднанні з системою ефективного управління застосуванням/використанням елементів краєзнавчих студій.

Ключові слова: *іноземна мова, іншомовна комунікативна компетентність, соціальна мобільність, соціокультурний простір, краєзнавчі студії, міжкультурний діалог, система управління елементами краєзнавчих студій.*